

Verdensmålene skaber behov for nye samfundsøkonomiske målemetoder

- Danmark har status som det næstbedste land i verden til at nå FN's 17 verdensmål. På stort set alle mål er der dog områder, hvor Danmark ikke hører til blandt de absolut bedste lande i verden.
- Danmarks og andre vestlige landes største udfordring er, at vi er storforbrugere af alting. Vi bruger masser af energi og vi producerer masser af affald.
- Fokus på 2030 verdensmålene kan ændre, hvordan man globalt måler samfundsøkonomisk performance. Fra "vækst" til "bæredygtig vækst". Der er derfor grund til at styrke arbejdet med et "grønt BNP-mål" eller lignende.

Verdensmålene og Danmark

I 2015 tilsluttede alle FN-lande sig for en række verdensmål for bæredygtig udvikling (de såkaldte Sustainable Development Goals: SDG'erne). Alle 193 lande, inklusiv Danmark, har dermed forpligtiget sig til at arbejde for de 17 verdensmål og herunder 169 delmål frem til 2030. Danmarks Statistik giver et godt overblik over de konkrete mål [her](#).

Målene sigter blandt andet mod at afskaffe fattigdom og sult, mindske ulighed, øge sundheden, og sikre bæredygtig vækst, der tager hensyn til klimaet.

Den mest grundige internationale undersøgelse af landenes status på verdensmålene bliver hvert år lavet af den tyske fond Bertelsmann Stiftung sammen med FN's Sustainable Solutions Development Network. Her er Danmark i den seneste rapport fra 2018 nr. 2 efter Sverige i implementeringen af verdensmålene. Se SDG Index and Dashboards rapporten [her](#).

Danmark er som bekendt et meget velstående land, og har samtidigt et ganske stort fokus allerede på vedvarende energi. Derfor er det da heller ikke nogen overraskelse, at Danmark er langt fremme sammenlignet med især mindre rige lande i forhold til at realisere verdensmålene.

Danmark er dog ikke i verdensmål

OECD udsendte sidst i maj 2019 en rapport, hvor man måler landenes afstand til opfyldelse af verdensmålene i 2030. Se rapporten [her](#). For Danmarks vedkommende konkluderer OECD, at vi har opfyldt 20 af de 169 mål, men det bliver også fremhævet, at de tilgængelige data indtil videre kun giver mulighed for at evaluere Danmark på 101 ud af de i alt 169 mål.

Så Danmark er ikke i mål med verdensmålene. Og i mange tilfælde repræsenterer målene heller ikke et egentlig mål, men mere en udviklingsretning. Derfor er der både fra politisk side og fra mange interesseorganisationer stort fokus på, at fastholde dansk fokus og fremdrift i forhold til målsætningerne.

Strategy and Macro Research, Jyske Bank A/S
Cheføkonom,
Niels Rønholt
+45 89 89 72 06
niels.roenholt@jyskebank.dk

Blandt andet har Folketinget nedsat det såkaldte 2030-netværk, der er et tværpolitisk netværk, som skal understøtte implementeringen af verdensmålene

Vigtig investorinformation:
Se materialets sidste sider.

i Danmark. Herunder hører et 2030-panel med deltagelse af centrale personer fra både den private og den offentlige sektor.

Samtidig foregår der internationalt, men også i regi af Danmarks Statistik, et stort udviklingsarbejde med at opstille relevante statistikker, der kan bruges til at måle udviklingen frem mod verdensmålene på tværs af landene (og indenfor landene).

Konkret har man i FN-regi defineret 232 indikatorer, som skal bruges til det formål. Men endnu er der en række indikatorer, der hverken er specificeret eller udviklet. Og blandt andet herhjemme ønsker man i 2030-netværket at definere yderligere relevante indikatorer der er specifikke og relevante for Danmark og dermed samlet udvælge en stor gruppe af nøgleindikatorer. Mange af de 17 hovedmål er samtidig så brede, at der ikke er en konkret defineret målsætning. Og der vil kunne være forskellige holdninger til, hvor Danmark eksempelvis har stort behov for at forbedre sig. Så alt i alt er der indtil videre ikke en tilfredsstillende, veldefineret dansk eller international målestok for verdensmålene.

Et simpelt overblik

For at give et simpelt billede af Danmarks status på verdensmålene har vi her samlet to indikatorer for hvert af de 17 verdensmål, hvor vi laver en sammenligning med EU-landene samt Norge, Island og Schweiz, dvs. i alt 31 lande. Indikatorerne er ikke specifikt udvalgt fra FN's 232 indikatorer, men de repræsenterer verdensmålene udvalgt i en dansk og europæisk kontekst.

For hvert af verdensmålene har vi sat os for at finde én indikator, hvor Danmark klarer sig godt, og modsat én indikator, hvor Danmark ikke hører til de bedste lande og i nogle tilfælde endda klarer sig decideret dårligt, se tabel 1. Det er lykkedes på alle mål, undtagen mål nr. 10: Mindre ulighed. Her er Danmark generelt blandt de bedste på alle indikatorerne.

Vores øvelse illustrerer på en overskuelig måde, at Danmark som nævnt fortsat har noget at arbejde med frem imod 2030. Vi hverken kan eller skal være bedst på alle parametre, men der er områder, hvor det modsat virker oplagt, at et land som Danmark bør sætte ind.

Vores tilgang i denne temanalyse er ikke et forsøg på at lave en fuldstændig kortlægning af Danmarks status på verdensmålene, sådan som andre har forsøgt sig med. Og det er også klart, at vores indikatorer er valgt med en vis vilkårlighed, og at man godt kunne argumentere for at andre indikatorer også burde have været med. Til gengæld får vi et simpelt overblik, som giver nogle overordnede og interessante vinkler, der kan danne udgangspunkt for diskussion og samtidig illustrere kompleksiteten i verdensmålene, både globalt og i den danske kontekst.

Vi mangler ikke noget, vi har for meget

Det giver sig selv, at verdensmålene for Danmark ikke primært skal handle om at nedbringe hverken fattigdom, sult eller spædbørnsdødelighed. De problemer fylder åbenlyst langt mere i udviklingslandene, og selv i relativt perspektiv i forhold til sammenlignelige lande er Danmark iblandt frontløberne indenfor disse verdensmål. I Danmark, såvel som i de fleste andre vestlige lande "mangler vi ikke noget" på samme måde, som man gør i eksempelvis mange afrikanske lande. Vi har nærmere i stedet "for meget", når man tænker på, hvordan høj velstand og

Tabel 1: Danmarks status på udvalgte indikatorer for hvert af FN's 17 Verdensmål

Indikator	Danmark	EU-gennemsnit	Rangering	Score
1. Afskaf fattigdom				
Risiko for fattigdom eller social eksklusion, andel	17,2 %	22,4 %	8	●
Dårlige boligforhold (utæthed, fugt, råd), andel	14,9 %	13,3 %	20	●
2. Stop sult				
Overvægtige, andel	14,9 %	15,9 %	10	●
Ammoniak fra landbrug, kg./dyrket ha.	27,0	20,2	20	●
3. Sundhed og trivsel				
Døde af tuberkulose, HIV, hepatitis, pr. 100.000	0,9	2,9	3	●
Forventet levealder, år	81,1 år	80,9 år	20	●
4. Kvalitetsuddannelse				
PISA-undersøgelse af 15-åriges færdigheder, score	504,3	-	8	●
Beskæftigelsesgrad for nyuddannede, andel	82,9 %	80,2 %	15	●
5. Ligestilling mellem køn				
Kvindens beskæftigelsesgrad ift. mænds, %-point	6,5 %-point	11,5 %-point	7	●
Lønforskelle på tværs af fag, andel af mænds løn	14,7 %	16 %	14	●
6. Rent vand og sanitet				
Befolkning med ikke-delt og sikker sanitet, andel	93,2 %	-	10	●
Importeret grundvandsreduktion, m ³ /år/indbygger	9,9 m ³	-	24	●
7. Bæredygtig Energi				
Andel vedvarende energi (biomasse, vind mv.), andel	35,8 %	17,5 %	6	●
Energiforbrug pr. person, kg olieækvivalenter	788 kg.	563 kg.	27	●
8. Anstændige jobs og økonomisk vækst				
Andel af befolkningen i beskæftigelse	76,9 %	72,2 %	10	●
BNP, vækst pr. indbygger siden 2010	8,4 %	10,8 %	15	●
9. Industri, innovation og infrastruktur				
Beskæftigede indenfor forskning og udvikling, andel	2,2 %	1,3 %	1	●
Bus og tog transport relativt til biltransport, andel	18,4 %	17,1 %	13	●
10. Mindre ulighed				
Indkomstforhold ml. 20 % højeste og 20 % laveste	4,1	5,1	8	●
<i>Indkomstforskellen er steget lidt siden 2012</i>				●
11. Bæredygtige byer og lokalsamfund				
Indhold af småpartikler i luften i byerne, µg/m ³	9,2 µg	14,1 µg	7	●
Boligudgifter over 40 % af disp., indkomst, andel	14,7 %	10,4 %	28	●
12. Ansvarligt forbrug og produktion				
Genanvendelse af affald, andel af samlet affald	60 %	56 %	8	●
Affald af elektronisk udstyr, kg. pr. person	24,0 kg.	-	28	●
13. Klimainsats				
Nye bilers CO ₂ udledning, gram/km	107,1 g.	118,5 g.	2	●
Udledning af drivhusgasser, ton pr. indbygger	9,3 ton	8,7 ton	18	●
14. Livet i havet				
Beskyttede havområder for biodiversitet, andel	88,7 %	-	8	●
Fiskeri med trawling, andel af samlet fiskeri	71,2 %	-	15	●
15. Livet på land				
Beskyttede landområder for biodiversitet, andel	90,3 %	-	8	●
Skovareal, andel af samlet landområde	15,6 %	41,7 %	26	●
16. Fred, retfærdighed og stærke institutioner				
Opfattelse af korruption, 0-100 (0 meget korrupt)	88	-	1	●
Våbeneksport, 1990 mio. USD pr. 100.000 indbyg.	0,4	-	15	●
17. Partnerskab for handlinger				
Officiel støtte til udviklingslande, % af BNI	0,74 %	0,5 %	4	●
Finansiell transparens score, 0-100 (100 er dårligst)	52,5	-	11	●

Note: Rangeringen viser Danmarks placering blandt de 28 EU-lande samt Norge, Island og Schweiz. Scoren er opdelt efter placering: Grøn 1-10, gul 11-20, rød 21-31. For hver indikator er der valgt de seneste tilgængelige data. For nogle indikatorer er der ikke data fra alle lande.

Kilde: Eurostat og SDG Index and Dashboards Report 2018, Bertelsmann Stiftung and Sustainable Solutions Development Network er hovedkilderne.

stort forbrug med dagens produktions- og værdikædestrukturer resulterer i en negativ effekt på klimaet.

Men verdensmålene når endnu bredere omkring end fattigdom og klima. Det er tydeligt, hvis man laver en lille sammenfatning af de indikatorer, som vi har set på. Og her sammenligner vi netop kun med en udvidet EU-gruppe for at holde Danmark op mod nogenlunde sammenlignelige lande.

På plussiden hører Danmark til blandt duksene og de absolut bedste lande i verden, når det gælder eksempelvis:

- + Relativ fattigdom
- + Dødeligheden fra tuberkulose mv.
- + Uddannelse i grundskolen
- + Kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet
- + Udbredelsen af vedvarende energi
- + Ansatte med forskning og udvikling
- + Indkomstulighed
- + Luftforurening
- + Genanvendelse af affald
- + Beskyttede områder
- + Nye bilers CO₂-udledning
- + Korruption
- + Støtte til udviklingslande

Selvfølgelig kan Danmark forbedre sig også på de her områder og sætte barren endnu højere. Med udgangspunktet er bedre end i mange andre sammenlignelige lande.

Man kan imidlertid også finde områder, hvor vi ikke hører til blandt de bedste. På minussiden finder vi en række punkter:

- **Energiforbrug pr. person**
- **Grundvandsreduktion fra fødevarerimport**
- **Udledning af drivhusgasser**
- **Affald af elektronisk udstyr**
- **Skovareal**
- **Forventet levealder**
- **Kollektiv trafik**
- Boligudgifter
- Dårlige boligforhold
- Våbeneksport

De syv første punkter på "minussiden" afspejler i større eller mindre grad et samfund med et stort forbrug og en stor produktion.

På dårlige boligforhold kommer Danmark noget overraskende også ud i den tunge ende som et land, hvor mange angiver at have problemer. Rent objektivt er kvaliteten af danske boliger imidlertid høj sammenlignet med mange andre lande, så her er der nok primært tale om, at danskernes forventninger til boligen også er relativt høj. Det illustrerer meget godt, at verdensmålene i en række tilfælde skal ses med udgangspunkt i det enkelte land for at give mening, og at man i en

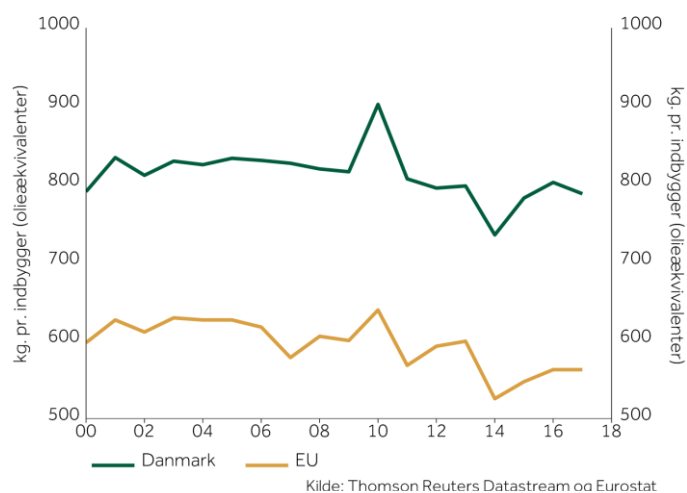
række tilfælde ikke meningsfuldt kan sammenligne resultaterne på en enkelt indikator globalt.

Vi er storforbrugere i Danmark

Vores indikatoroversigt sætter fokus på danskerne som "storforbrugere". Vi forbruger meget energi, vi forbruger mange varer, og derfor producerer vi også meget affald, og vi udleder mere drivhusgas end mange andre, også sammenlignelige, lande.

De danske husholdningers energiforbrug er vist i figur 1 og opgjort ekskl. transport. Energiforbruget her stammer således primært fra opvarmning og elektricitet. Udviklingen har været stort set uforandret i Danmark siden 2000 med et næsten lignende billede i EU som helhed. Danskernes energiforbrug pr. indbygger er omtrent 40 % højere end EU-gennemsnittet.

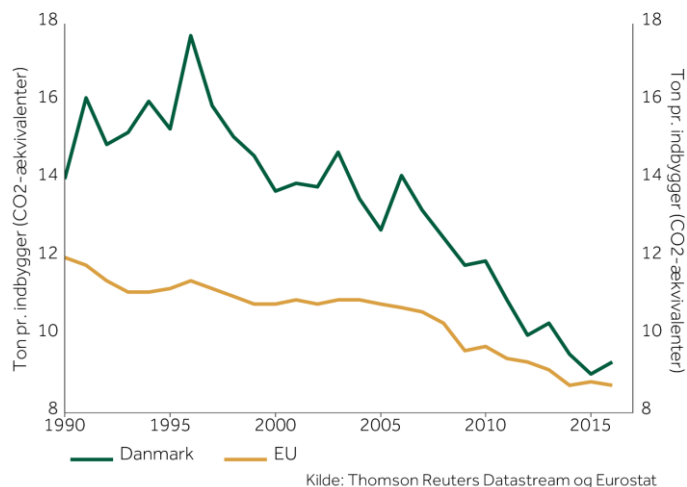
Figur 1:
Husholdningernes energiforbrug pr. indbygger 2000-2017

Modsat har vi i Danmark haft en markant stigning i produktionen af vedvarende energi igennem mange år. Godt 35 % af vores samlede energiforbrug kommer i dag fra vedvarende energikilder, hvoraf biomasse (halm, træ, affald) tegner sig for over halvdelen, mens der også er et pænt bidrag fra blandt andet vindenergi og solenergi. Så Danmark har en stor produktion af vedvarende energi sammenlignet med mange andre lande.

Men stadigvæk er vores udledning af drivhusgasser fortsat betydelig og højere end det gennemsnitlige EU-niveau, se figur 2. Eksempelvis har lande som Sverige, Frankrig, Italien, Spanien og Storbritannien en noget lavere udledning pr. indbygger end Danmark. Det danske drivhusgasudslip stammer især fra landbruget, forsyningsvirksomhederne og fra husholdningerne. Dertil kommer så et stort udslip fra international skibstransport, som ikke er medregnet i tallene i figur 2, da det jo ikke skyldes et underliggende dansk forbrug som sådan.

Figur 2:
Udledning af drivhusgasser 1990-2016

I det store billede kan man selvfølgelig ikke tale om, at Danmark er en af Europas største "miljøsyndere", idet Danmark samtidig er et foregangsland på vedvarende energi. Og statistikkerne indikerer, at vi er rimeligt gode til at genanvende affald. Men vi er storbrugere af varer, som vi enten selv producerer eller importerer fra andre lande. Og et stort forbrug forpligter. Både når forbruget giver ulemper i forhold til verdensmålene i Danmark og udenfor Danmark.

Verdensmålene bør få os til at sætte nye økonomiske mål

Verdensmålene er derfor et godt udgangspunkt for at diskutere samfundsøkonomiske målsætninger. Den høje levestandard og forbrugsmønstret i den vestlige verden er, med de nuværende teknologier og produktionsmetoder, en udfordring for klimaet. Det er ikke lige frem nogen nyhed. Så derfor må økonomer også forholde sig til, hvordan vi i fremtiden skal definere succeskriterierne for den økonomiske udvikling.

Som standard måler vi i dag velstandsudviklingen ved et lands BNP-vækst. I verdensmål nr. 8 er der endda målsætninger, der henviser direkte til BNP. Men det er ret oplagt, at man i fremtiden må skelne mellem vækst og bæredygtig vækst.

Både internationalt, men også herhjemme, er begrebet "grønt BNP" ved at vinde en smule frem. Konkret arbejder forskere på Københavns Universitet, med tidligere overvismand Peter Birch Sørensen i spidsen, på at udvikle sådan et mål. I det grønne BNP skal der være fradrag for skader på miljø og klima og tillæg for klimaforbedringer.

Det er nemmere sagt end gjort. For hvordan værdifastsætter man eksempelvis de skadelige klimaeffekter af CO₂-udledning? Eller hvad er et bedre vandmiljø egentligt værd? På den måde skal mange spørgsmål afklares, men der er ingen tvivl om, at der er brug for, at vi bedre kan vurdere velstandsudviklingen også med bæredygtighed for øje. Set i det lys er der masser af grund til at styrke arbejdet med et grønt BNP.

I dag er det svært at forestille sig, at alle verdens indbyggere, som der jo samtidigt bliver væsentligt flere af, skulle kunne blive storforbrugere på den samme måde,

som vi danskere er det i dag, uden at verdensmålene kuldsejler. Og slet ikke, hvis vi i vesten samtidig fortsætter med at skrue op for den traditionelle storforbrugeradfærd.

Så hvad gør man? Sætter velstandsudviklingen i verden i stå? Tager noget mere fritid på sofaen med en bog? Det burde da i hvert fald ikke kunne ødelægge klimaet eller for den sags skyld skade andre af verdensmålene (måske med undtagelse af mål nr. 8 omkring vækst).

Nej, det mest interessante er selvfølgelig at fortsætte velstandsfremgangen. For selvom vi har opnået meget på eksempelvis sundhedsområdet og Danmark står godt i forhold til verdensmål 3: sundhed og trivsel, så vil vi jo gerne have mere. Vi vil gerne have nye og endnu bedre behandlingsmetoder, og at disse udbredes globalt. Og som noget helt andet vil mange nok også gerne have, at der kommer en iPhone 20 på et tidspunkt. Men begge dele vil eksempelvis kræve et energiforbrug, som så meget andet gør det. Så i det lange løb er der brug for et skifte mod mere bæredygtighed i både produktion, forbrug og genanvendelsesmulighederne i Danmark, EU og ikke mindst globalt.

Vigtig Investorinformation

Jyske Bank A/S (Vestergade 8-16, DK-8600 Silkeborg, CVR-nr. DK-17616617) er under tilsyn af Finanstilsynet.

Analysen er baseret på informationer, som Jyske Bank finder pålidelige, men Jyske Bank påtager sig ikke ansvar for disse informationer rigtighed eller for dispositioner foretaget på baggrund af analysens informationer eller vurderinger. Analysens vurderinger og anbefalinger kan ændres uden varsel. Analysen er til personligt brug for Jyske Banks kunder og må ikke kopieres. Hvis ikke andet er anført er kilden Jyske Bank.

Denne analyse er en investeringsanalyse.

Interessekonflikter

Jyske Bank har udarbejdet procedurer, der skal forebygge og undgå interessekonflikter, og dermed sikre en objektiv udarbejdelse af analyser. Disse procedurer er indarbejdet i forretningsgangene, der omfatter analyseaktiviteterne i Jyske Markets, der er en forretningsenhed i Jyske Bank.

Herudover må analytikere i Jyske Bank ikke have positioner i de papirer, som de udarbejder analyser om. Dækker en analytiker ind for den ansvarlige analytiker ifbm. sygdom, forretninger o.l. så må denne ikke handle i det pågældende papir på dagen for publicering af analysen og dagen efter. Jyske Bank kan tillige have positioner i de papirer, der analyseres og vil ofte have et forretningsmæssigt forhold til de analyserede virksomheder eller udstedere af de analyserede papirer. Analytikerne modtager ikke betaling fra enheder med interesse i analysen.

Læs mere om Jyske Banks politik om interessekonflikter på:

<https://jyskebank.com/da/investinfo>

Opdatering af analysen

Analyser, anbefalinger og ad hoc publikationer opdateres ikke. I stedet offentliggøres en ny publikation, når og hvis Jyske Bank finder det nødvendigt. Se forsiden for dato for analysens første offentliggørelse.

Alle oplyste kurser er seneste lukkekurser før analysens offentliggørelse, med mindre andet er anført.

Risiko

Investering kan være behæftet med risiko, hvorfor vurderinger og evt. anbefalinger i denne analyse kan være forbundet med risiko. Se selve analysen for vurdering af evt. risici. Anførte risikofaktorer og/eller følsomhedsberegninger i analysen kan ikke ses som udtømmende. Handles papiret i en anden valuta end investors base valuta, påtager investor sig en valutakursrisiko.

Afkast og kursudvikling

De i analysen vurderede fremtidige og historiske afkast er afkast før omkostninger og skattemæssige forhold, da afkast efter omkostninger og skattemæssige forhold, vil være individuelt afhængig af kunde-, opbevarings-, volumen-, markeds-, valuta- og produktspecifikke vilkår. Det er ikke givet, at et anført forventet fremtidigt afkast vil stemme overens med den faktiske udvikling. De anførte forventede, fremtidige afkast er udelukkende udtryk for vores bedste vurdering.

Tidligere afkast og kursudvikling kan ikke anvendes som pålidelig indikator for fremtidige afkast og kursudvikling. Afkast og /eller kursudvikling kan blive negativ. Prognoser i analysen kan ikke med sikkerhed anvendes som en sikker indikator for fremtidige afkast.